

Joseph-Marie de Maistre – otec katolíckeho konzervativizmu

vdp. Radovan Rajčák

20. marca 2021 ✚ **História** ✚ **Kontrarevolúcia**

Pred dvesto rokmi, 26. februára 1821, zomrel gróf Joseph de Maistre (1753-1821), jeden z veľkých majstrov kontrarevolučného myslenia 19. storočia.

Joseph-Marie de Maistre sa narodil v Chambéry v Savojsku 1. apríla 1753 ako najstaršie z desiatich detí, v rodine verných služobníkov Savojskej dynastie. Po svojom otcovi François-Xavierovi nastúpil ako magistrátny úradník a senátor kráľovstva Sardínie. Vyštudoval právo v Turíne. Neskôr sa stáva senátorom a v roku 1789 je dokonca pripravený zaujať poslanecké miesto v Generálnych stavoch. Rozpútanie a postup revolúcie mu v tom však zabránili. Keď v roku 1792 revolučné francúzske vojská anektovali jeho milované Savojsko, odchádza do emigrácie. Útočisko nachádza vo Švajčiarsku. Jeho dobrovoľný exil trval do roku 1802, kedy sa nakrátko vracia to Talianska, a kráľ Viktor Emanuel I. mu ponúka post veľvyslanca, ktorý prijme.

Odchádza teda do Petrohradu na dvor cára Alexandra I. a ako excelentný pozorovateľ a kritik, odosiela svoje správy savojskému dvoru s mnohými osobnými hodnoteniami a pohľadmi. Z týchto petrohradských depeší je možné sa dozvedieť mnohé podrobnosti o aktuálnej politickej a vojenskej situácii tej doby. Jeho správy teda neboli obyčajnými diplomatickými depešami. Išlo o rozsiahle texty bohaté na erudované pozorovania a aforizmy. Hovorí sa, že kráľ Viktor Emanuel I. dokonca prostredníctvom prvého námestníka poslal svojmu vyslancovi v Petrohrade odkaz: „*V mene Božom, povedz grófovi de Maistre, aby písal depeše a nie pojednávania!*“

De Maistre zotrval na poste veľvyslanca dlhých štrnásť rokov, do roku 1814, kedy sa vracia späť do Talianska a usídľuje sa v Turíne. Počas obdobia pobytu v Rusku napísal tento veľký mysliteľ svoje najznámejšie diela, ktoré ho preslávili po celom svete – *Petrohradské večery*, *O pápežovi* či *Esej o tvorivých základoch politických ústav*.

De Maistre je v podstate považovaný za zakladateľa tradicionalistickej politickej školy, ktorá sa stavia kriticky k osvietenstvu a Francúzskej revolúcii. Bol jedným z najvplyvnejších hovorcov kontrarevolučného konzervativizmu v období bezprostredne nasledujúcom po Francúzskej revolúcii v roku 1789. Zasadzoval sa za obnovenie dedičnej monarchie, ktorú považoval za božskú inštitúciu a za nepriamu autoritu pápeža, ako autoritu nad časnými vecami, ako predpoklad stability v Európe. Opieral sa o diela sv. Augustína, raných cirkevných otcov a útržkovite o politickú filozofiu v dielach sv. Tomáša Akvinského. Dôležitou inšpiráciou sa pre neho stal tiež mysticismus 18. storočia a ezoterické náuky, išlo však len o určitú fascináciu politickou črtou týchto náuk, pretože de Maistre zostal po celý svoj život hlboko veriacim katolíkom.

Postoj k Francúzskej revolúcii

De Maistre hlboko nenávidel osvietenské ideály a z nich vyvierajúci revolučný náboj. Vo svojom diele *Úvahy o Francúzsku* predstavil revolúciu ako akt prozreteľnosti, ktorá vedie k očisteniu. Podobne, ako Sv. Augustín písal o tom, ako Prozreteľnosť riadi všetky udalosti svetových dejín aj uprostred ruín rímskeho sveta, tak Joseph de Maistre vyhlásil, že nikdy nebola ruka Prozreteľnosti citelnejšia ako v ľudsky nevysvetliteľnom toku Francúzskej revolúcie. Náboženské a morálne témy zahŕňali okrem tohto pohľadu aj odsúdenie protináboženského charakteru revolúcie a osvietenstva.

„Osvietenstvo je „povstaním proti Bohu“. Francúzska revolúcia bola revolúciou satanskou, ktorá mala svoj precedens len v biblickej vzbure diabla proti nebesiam.“

Rebelantská pýcha revolucionárov a ich intelektuálnych predchodcov sa najzreteľnejšie prejavovala vo viere v možnosť zdokonalenia, vo viere, že prostredníctvom politickej akcie a spoločenskej rekonštrukcie možno dospieť k akejsi morálnej nirváne. Lenže *„ľudská prirodzenosť nie je otázkou politickej voľby, lež stavom ľudskej existencie a revolučné aspirácie na jej premenu sú len ďalším svedectvom o náklonnosti človeka k hriechu.“*

Politické úvahy

Jednou z najvýraznejších čŕt de Maistrehu politického myslenia je jeho trvanie na božskom pôvode politickej authority. Tvrdí, že vláda má božský pôvod, pretože je priamym dôsledkom ľudskej prirodzenosti. Božský pôvod má podľa neho aj každá politická ústava a útok na ňu je pokusom o uzurpovanie si božskej výsady. Pokus o vytvorenie novej politickej ústavy (napríklad ústava francúzskych revolucionárov) je trúfalý, nebezpečný a odsúdený na neúspech. Do tejto kategórie radil aj protestantizmus, ktorý neznášal. Predstavitelov protestantizmu označoval za nepriateľov poslušnosti a zvrchovanosti. Samotný protestantizmus chápal ako „smrteľný vred“, ktorý požiera zvrchované časti, je „synom pýchy, otcom anarchie, všeobecným rozpúšťaním“ a „povstaním“.

De Maistre hlásal, že len vlády založené na kresťanskej ústave, ktorá je implicitne obsiahnutá vo zvykoch a inštitúciách všetkých európskych štátov, zvlášť však v európskych katolíckych monarchiách, môžu byť pevnou oporou poriadku a ochranou pred nebezpečenstvom revolučného krviprelievania, ktoré predchádzalo presadeniu sa racionalistického politického programu v roku 1789.

Pápežstvo ako záruka poriadku

Garantom stability a poriadku sa má stať podľa de Maistrehu pápežstvo. Ono je jedinou obranou proti despotizmu. Ako najvyšší správca a uchovávateľ pravidiel behu spoločnosti, by mohol pápež svojou medzinárodne uznávanou politickou mocou odradiť monarchov od porušovania zákonov a pravidiel, čím by sa vyhli revolúciám, ktoré sú zdrojom neporiadkov. *„Pápeži,“* tvrdil de Maistre, *„boli predsa len učiteľmi, vychovávateľmi, záchrancami a skutočnými duchmi, ktorí tvorili Európu.“* Nie sú iba sudcami, lež konečnými predstaviteľmi sprostredkovateľmi; bolo by preto žiaduce, aby sa stali arbitrami diplomacie, čo bola úloha, ktorú v minulosti zohrávali aspoň nepriamo prostredníctvom prítomnosti pápežských legátov pri podpise dôležitých zmlúv. Všetky kresťanské monarchie sa postupne mali spojiť skrze náboženské bratstvo do akejsi univerzálnej republiky, s vyváženou nadradenosťou najvyššej duchovnej moci – pápežstva.

Pre niekoho sa môžu zdať tieto úvahy nerealistické a prekonané. Potrebné je zostúpiť hlbšie. De Maistre inšpiruje ako excelentný kritik svojej doby ostrou analýzou revolučnej logiky. Tým poskytuje výborný vzor pre mysliteľov dneška, ktorí sú poväčšine ponorení do politickej korektnosti a zabúdajú vidieť realitu takú, aká je – so všetkými jej svetlými aj tienistými stránkami. Ten, kto vníma ideový svet de Maistreho pochopí, že si musí byť vedomý poriadku, ktorý nie je výsledkom pozitívneho ľudského práva (nesúceho črty revolúcie), lež je daný právom prirodzeným, ktoré jediné je garantom poriadku a zdravého rozumu.

https://umanitoba.ca/colleges/st_pauls/ccha/Back%20Issues/CCHA1967/Lebrun.html

https://www.newworldencyclopedia.org/entry/joseph_de_Maistre#Theological_theory

<https://ehne.fr/en/encyclopedia/themes/political-europe/intellectuals-and-europe/europe-viewed-joseph-de-maistre>

<https://www.catholicworldreport.com/2019/07/05/joseph-de-maistre-revolution-and-tradition/>

URL adresa článku: <https://christianitas.sk/joseph-marie-de-maistre-otec-katolickeho-konzervativizmu/>